

УДК 333.1(5). 37.01(09)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2024-2.10>**Жукова О.Ю.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8966-8354>

Канаш О.Є.

доктор філософії (PhD) з економіки,
викладач кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9586-0964>

Парсяк В.Н.

доктор економічних наук,
професор кафедри інтелектуальної цифрової економіки,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4756-8977>

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ ДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Розглянуто питання набуття фахових компетенцій з використанням дуальних форм організації навчального процесу. Тема набула популярності в академічних колах, серед менеджменту підприємств реального сектору економіки. Не обходять її увагою посадовці органів державної влади, які опікуються розвитком системи вищої освіти в Україні. Разом з тим, не зважаючи на досягнутий консенсус в оцінках важливості та демонстрацію прихильності до впровадження ідеї у життя, явно бракує пропозицій щодо корисного інструментарію – відносно нескладного в осмисленні та ефективного у використанні. Зважаючи на нагальність проблеми, метою цієї статті стало висвітлення пропозицій щодо запровадження одного з них, а саме цифрової платформи дуальних освітніх програм у вітчизняних закладах вищої освіти. Для цього окреслено відносини, що виникають між стейкхолдерами, які залежать від функціонування ЗВО спроможні впливати на академічну діяльність.

Ключові слова: економіка, підприємства реального сектору, інтелектуальний капітал, заклади вищої освіти, дуальна вища освіта, економічні відносини, цифрова платформа.

IMPLEMENTATION OF THE DIGITAL PLATFORM OF DUALS EDUCATIONAL PROGRAMS

Zhukova Olena, Kanash Olesia, Parsyak Volodymyr
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

The topic of acquiring professional competencies using dual forms of educational process has gained wide popularity in academic circles, among enterprise management of the real financial sectors of the economy. Officials of the executive authorities also put attention to it, been responsible for the development of the higher education system in Ukraine. However, despite the reached consensus in the assessments of importance and the demonstration of commitment to the implementation of the idea, all of them, without exception, clearly lack constructive proposals for a useful toolkit that is relatively simple to understand and effective in practical use. Given the urgency of the problem, the purpose of this article is to highlight the author's proposals for the implementation of one of them – joint digital platform for dual educational programs in domestic higher education institutions. In order to achieve that the relationships arise between stakeholders are outlined. These individuals (individual and legal entity) directly or indirectly depend on the functioning of higher education institutions or are capable of influencing their activities in one or another way. The economic consequences of implementing dual educational-professional and educational-scientific programs for each of them are highlighted. In particular, the personal income of households, the size of which directly depends on the level of education of the household. Several alternative models of state authorities positioning in relation to the participants of the educational

process are analyzed. Arguments in favor of using one of them, which is based on the principles of socio-economic partnership, are given. The consequences of the institutional regulation of educational service providers' activity are outlined. Proposals regarding the motivation of enterprises to create appropriate conditions for integration into the process of professional competences formation of their future employees are given. In the future, it is proposed to create a digital platform for dual educational and professional programs. They are meant to shield participants in the educational process from the dangers and risks that permeate our daily lives.

Keywords: economics, real sector enterprises, intellectual capital, institutions of higher education, dual higher education, economic relations, digital platform.

Постановка проблеми. Будь-яка справа, якщо не ставитися до неї легковажно, потребує ґрунтовного осмислення глибинних процесів, які їй передують, її супроводжують та стають наслідком. Коли зацікавленим особам для цього вистачає сили, то за результатами аналізу формується надійне підґрунтя для прийняття виважених, далекоглядних та ефективних рішень. Переконані, що ці міркування мають безпосереднє відношення й до запровадження дуальних освітньо-професійних програм набуття фахових компетенцій у закладах вищої освіти. Чимало людей має спрощене уявлення про них: уклали договори з роботодавцями, внесли (в це в кращому разі) корективи в навчальні плани, отримали формалізовані свідчення працевлаштування випускників, а де – не має значення. Для підготовки «звіту про виконану роботу» цілком достатньо.

Ми не втомлюємося наполягати [1; 2] на тому, що таке ставлення до проблеми є, хибним. Воно далеке від зацікавленості по-справжньому оновлювати навчальний процес та отримати від того зиск усім зацікавленим сторонам. А це, по-перше, отримувачі освітніх послуг від ЗВО. По-друге, започатковані інтелектуальні цифрові бізнеси, які завжди відчували потребу в надходженні свіжих сил та підтриманні на належному рівні знань й вмінь чинного персоналу, запобігаючи їх моральному старінню. По-третє, територіальні громади, на просторах яких розгортається діяльність зареєстрованих підприємства та зрештою українська держава.

В складних умовах воєнного сьогодення, а надалі після завершення бойових дій та відновлення вітчизняної економіки їх зусилля мають бути об'єднані та цілеспрямовані. Щоб сталося саме так потрібно запропонувати інструменти та процедури, які інтегрують в собі останні досягнення інформаційно-комунікаційних технологій та адекватні моделі соціально-економічного партнерства між стейкхолдерами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Маємо визнати, що зацікавленість проблемою запровадження дуальних форм набуття фахових компетенцій у вищій школі демонструють чимало наших поважних колег. Про це свідчать їх численні публікації на сторінках електронних та друкованих часописів. Так, до прикладу, розробці та теоретичному обґрунтуванню моделі інновацій-

ного управління освітнім процесом для розвитку дуальної форми набуття фахових компетенцій та визначенню сукупності організаційно-економічних умов, що забезпечують ефективність управління закладом вищої освіти присвятила свою роботу Надточій І.І. [3].

Погляди щодо формування та аналізу концептуальних компонент дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти в умовах четвертої промислової революції демонструють Іртишева І.О., Гришина Н.В. та інші [4]. Цікаві думки щодо обґрунтування важливості управління діловим партнерством закладів освіти з підприємствами реального сектору економіки в процесі впровадження дуальної форми здобуття освіти для підвищення компетентнісного рівня людського капіталу знаходимо у Тюхтенко Н.А. [5].

Постановка завдання. Метою цієї статті є презентація пропозицій щодо запровадження спільної цифрової платформи дуальних освітніх програм у вітчизняних ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовий зміст концепції, закладеної у її підґрунтя полягає в профілізації стосунків, що з'являються посеред стейкхолдерів. Такими є суб'єкти, які або залежать від своєї alma mater (студенти, магістранти, аспіранти) або спроможні чинити вплив на його діяльність (до прикладу, МОНУ, НАЗЯВО). Побудова цих взаємин, набуття ними нових форм, змісту, які відбивають перебіг буденних явищ в суспільстві й передбачення щодо його майбутнього, точиться в тривимірній локації з такими координатами: економічні, організаційні, інституціональні.

Прагнучи дістатися мети цієї розвідки, сповіщаємо про цілковиту переконаність: фахові компетенції, які студенти набувають у ЗВО, сприяють розвитку продукування виробів та надання послуг. Ба більше, обізнаний персонал організації, який вчиться протягом свого професійного життя, здебільшого, має вищу заробітну платню. Такі висновки робимо, спираючись принаймні на матеріали закордонної статистики (рис. 1).

Як бачимо, існує очевидна перевага в заробітках для осіб з вищим рівнем освіти. Якщо прийняти нижчу позначку за 100%, то особисті доходи докторів наук перевищують її на 478 відсотків. Про таку саму ситуацію свідчать й відо-

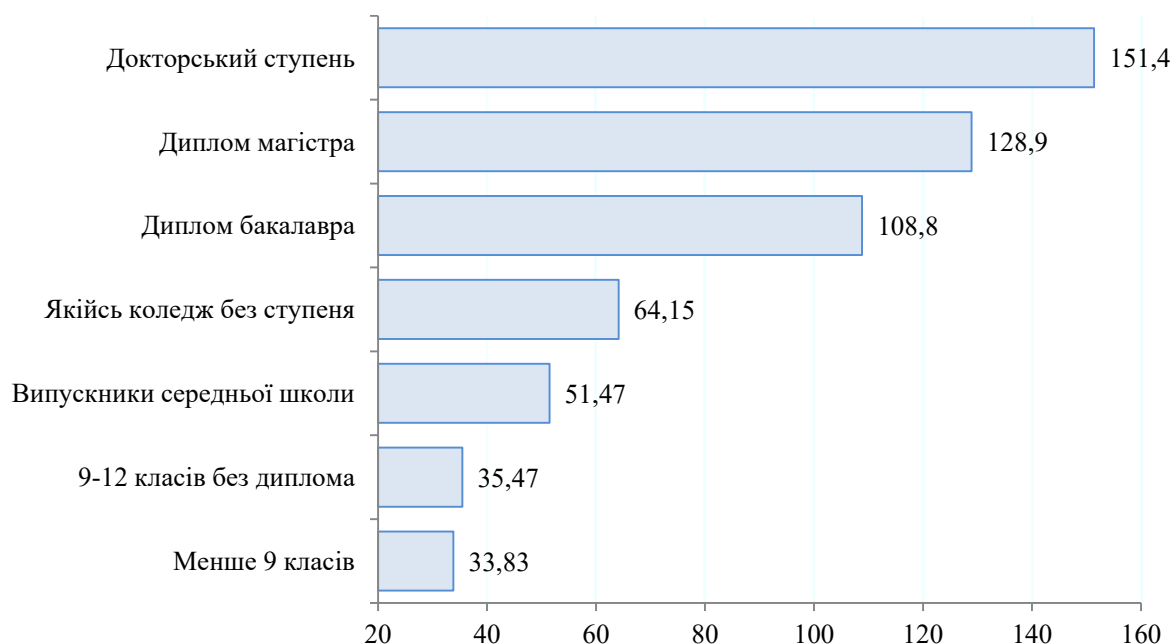


Рис. 1. Середній дохід домогосподарств США в залежності від освітнього рівня домогосподаря, 2022, тис. дол.

Джерело: побудовано за [6; 7]

мості від міжнародної Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР): дорослі з вищою освітою в тридцяти семи країнах-учасниках заробляють у середньому на 54% більше, ніж їх однолітки з повною середньою освітою. Потенціал заробляти більше та бачити, як ці доходи з часом збільшуються, разом з іншими соціальними перевагами є неабияким стимулом для людей продовжувати освіту та фахове навчання [8; 9].

Уявлення про вітчизняні реалії отримуємо, перегортуючи сторінки відомчих документів. Наприклад, постанови Кабінету Міністрів України «Про оплату праці педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників і установ освіти і науки» [10].

Збільшення особистих доходів, цілком природно тягне за собою прогрес:

- бізнесу – через високий рівень компетентностей персоналу та його здатність розв'язувати задачі підвищеної складності;

- регіонів, де вони започатковані, оскільки збільшуються надходження до дохідних частин бюджетів відповідного рівня – районних, міських, селищних;

- держави загалом, завдяки нарощуванню обсягів виробництва з високим рівнем створюваної доданої вартості. Їх підштовхують до розвитку запиту до відповідних продуцентів з боку споживачів.

В цьому зацікавлені (принаймні в теорії) усі щаблі нашої влади: від законодавчої до виконавчої та органи управління місцевими громадами. Тому ключовим завданням, яке постає в контексті

модернізації системи вищої освіти на підвалинах дуальності є інституціональне впорядкування роботи надавачів освітніх послуг, а разом з ними – їхніх стейкхолдерів. Підготовлені та затверджені для цього законодавчі та нормативні акти повинні визначити не лише вектори, рух за якими призвів до створення системи дуальної освіти, але й озброїти усіх її учасників відповідними технологіями та практиками. Усе це в сукупності та взаємодії мало б сприяти:

- отриманню замовниками освітніх послуг фахових компетенцій через їх інтеграцію в поточне виробниче середовище, впровадженню розмаїтих щодо форми та аргументованих по суті платформ (інструментів) дуального навчання;

- розробці налагоджених механізмів формування бюджетів та визначення напрямів поділу фінансових ресурсів, виділених на реалізацію дуальних освітніх проєктів;

- розбудові карбованої системи заохочення бізнесу брати участь у таких проєктах;

- створенню сприятливої атмосфери, в якій лагодяться та посилюються зв'язки між українськими ЗВО, а також їх іноземними партнерами для взаємозбагачення кращим досвідом та мотивацією академічної мобільності набувачів теоретичних знань та практичних вмій, а також їх менторів;

- опрацюванню освітньо-професійних та науково-освітніх програм найвищого гатунку, зважаючи на попит ринку праці та вірогідно визначене майбутнє галузевого та регіонального розвитку.

Співробітники профільних державних установ та місцевих органів, характеризуючи ключові показники ефективності (KPI) суб'єктів навчального процесу, були б насамперед вибрати спосіб власної залученості до нього. Зробивши ставку на ліберальний підхід, вони не обмежують свободу ЗВО та роботодавців, сприяючи їх самостійному аналізу власних потреби, знаходженню найкращих шляхів для їхньої втіхи. Водночас, якщо держава спроможеться взяти на себе функції щодо формування, реалізації та контролю за сферою дуального навчання, існує ризик виникнення дисбалансу на користь регуляторній моделі. Вона супроводжується, між іншим, свавіллям чиновників, що завжди набирає сили в таких умовах. Отже, створюється небезпека обмеженого сприймання потреб та спроможностей суб'єктів дуальних ОПП. Згодом це відіб'ється (і, скоріш за все, не в найкращий спосіб) на їх результативності.

Як на нас, найкращим з усіх можливих стратегій є рух за алгоритмом, передбаченим моделлю соціально-економічного партнерства. Концепція, закладена в її підґрунтя, відкриває перед усіма зацікавленими сторонами можливість сформувати горизонтальні комунікації. Вони, своєю чергою, не обходять стороною інтереси кожного. Ба більше, під час перемовин, узгоджується спільний перелік нагальних проблем, які потребують розв'язання: від правових регламентів роботи до зрозумілих методик вимірювання економічних результатів.

Окреслимо суб'єктів, які виступають у ролі ініціаторів впровадження ОПП (ОНП) з дуальним оформленням. Насамперед вони притягують освітні заклади, які в такий спосіб приваблюють набувачів вищої освіти та разом підвищують свою конкурентну спроможність. Водночас не кожного разу підсумки дослідження ринку праці, досвід професури щодо її співпраці з бізнесом створюють надійні підвалини для виявлення ком-

петенцій в межах тієї чи іншої професії, що мають найбільший попит.

Перелік доповнюють роботодавці. Вони вимушено несуть на собі більшу частку витрат, пов'язаних з підготовкою своїх майбутніх співробітників. Тож постає питання щодо компенсації відповідних видатків. Це, як на нас:

- надання підприємствам прямих субсидій, тобто періодичної грошової винагороди за кожного практиканта – різновид платежу роялті або після завершення освітньої програми. Залежить від залученості особи до процесу чи відповідно до ключових показників ефективності (KPI) навчання;

- непряма фінансова підтримка. До прикладу, зменшення бази оподаткування прибутку в обсязі видатків на організацію навчання.

Зважаючи на те, що значна частина освітніх закладів з окупованих та прифронтових територій тимчасово змінила місце перебування, переміщення співробітників в межах країни або їх від'їзд за кордон, вважаємо корисним започаткувати «Цифрову платформу дуальних ОПП». Мета – інтегрувати в межах спільного майданчика ЗВО, бізнесу й довірених осіб дотичних владних структур (рис. 2).

Бачення МОНУ здатні висловлювати функціонери підрозділів фахової передвищої та вищої освіти, цифрової трансформації, науки та інновацій. Здійснення освітніх програм на дуальних підвалинах – серед їх компетенції. Разом зі знаннями, досвідом та посадовою вмотивованістю вони спроможні об'єднатися ще на стадіях генерування пропозицій, їх розгляду, звільняють дискусії від суб'єктивізму упродовж погодження доленосних рішень.

Платформа стане в пригоді при розв'язанні низки невідкладних завдань:

- ініціація, обговорення та ухвалення процедур, обов'язкових для дотримання стейкхолдерами у царині запровадження дуальної освіти;

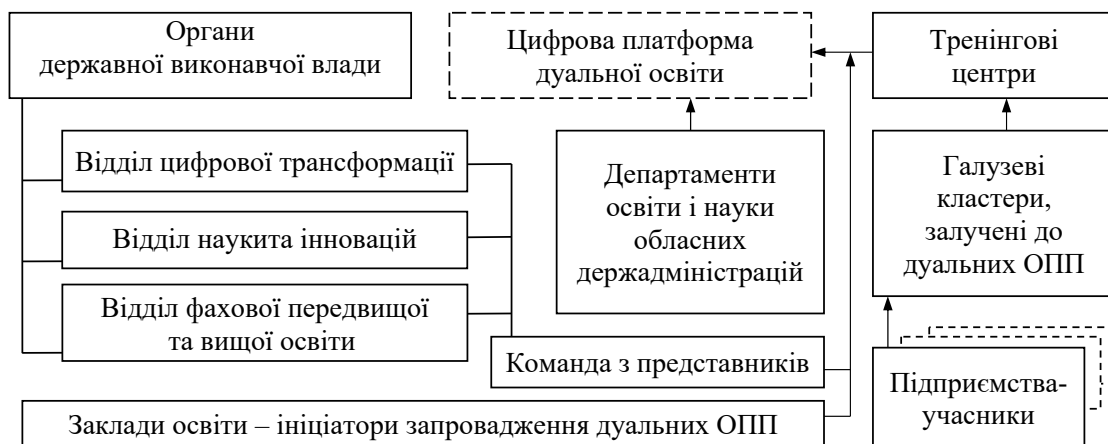


Рис. 2. Учасники цифрової платформи дуальних освітньо-професійних програм

Джерело: власні дослідження

– покращення стандартів та критеріїв оцінювання якості фахових компетенцій, набутих завдячуючи дуальній освіті, окреслення проблем, які потребують термінового розв'язання;

– моніторинг продуктивних іноземних кейсів, а також вітчизняної практики співпраці ЗВО та підприємств з виявленням прикладів й найбільш вигідних практик, здатних збагатити симпатиків дуальних форм набуття вищої освіти в усіх регіонах України.

Висновки. Може скластися враження, що війна, яка, на жаль, набирає оберти в нашій країні, затьмарила будь-які інші актуальні проблеми. Разом з тим, бодай якась частина суспільства (чоловіки не призовного віку, жінки, молодь, що отримала відстрочку від призову до війська) має розмірковувати про майбутнє. Особливо що

стосується перспектив вищої освіти в частині її збереження як системи, та заходів, здатних посилити ефективність відповідних закладів після реалізації державної оптимізаційної програми кількості ЗВО.

Одним з питань порядку денного є реальне запровадження дуальних форм набуття фахових компетенцій замовниками освітніх послуг. Їх призначення полягає у радикальному прискоренні адаптації особистості до використання на робочому місці сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, технічних та програмних засобів, які роблять це можливим. Є усі підстави вважати, що розв'язанню цієї непростой задачі здатні посприяти цифрові платформи розгортання дуальних ОПП, про який би рівень освіти, спеціальність або галузь знань не йшлося.

Список використаних джерел:

1. Парсяк В.Н., Канаш О.Ю. Дуальні технології у сьогоденних реаліях закладів вищої освіти України. *Держава та регіони. Серія: «Економіка та підприємництво»*. 2022. № 2. С. 84–91.
2. Університетський менеджмент: погляд за обрій: монографічна серія у 4 т. Т. 4 / наук. ред. Серії Парсяк В.Н. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 312 с.
3. Надточій І.І. Розвиток дуальної форми набуття фахових компетенцій: організаційно-економічне забезпечення та інноваційні моделі управління освітнім процесом. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2023. № 1 (53). С. 44–52.
4. Крамаренко І.С., Іртишчева І.О., Надточій І.І., Гришина Н.В., Іщенко О.А. Концептуальні компоненти дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти: реалії сьогодення та технології імплементації в умовах четвертої промислової революції. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 270–276.
5. Тяхтенко Н. Ділове партнерство закладів освіти й підприємств в умовах впровадження дуальної форми здобуття освіти, *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2 (25). С. 33–45.
6. Median household income in the United States in 2022, by educational attainment of householder. Statista, 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/233301/median-household-income-in-the-united-states-by-education/>
7. Earnings by educational attainment in USA. U.S. Bureau of labor statistics, 2022 p. URL: <https://www.bls.gov/emp/tables/unemployment-earnings-education.htm>
8. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e13bef63-en/index.html?itemId=/content/publication/e13bef63-en>
9. Education GPS. OECD. 2024. URL: <https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41766&filter=all>
10. «Про оплату праці педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників закладів і установ освіти і науки». Постанова Кабінету міністрів України від 10.07.2019 р. № 822. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/822>

References:

1. Parsiak V. N., Kanash O. E. (2022) Dualni tekhnolohii u sohodennykh realiakh zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [Dual technologies in today's realities higher education institutions of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serii: «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 2, pp. 84–91. (in Ukrainian)
2. Universytetskyi menedzhment: pohliad za obrii (2022) [University management: looking beyond the horizon]: monohrafichna seriia u 4 t. T. 4 / nauk. red. Serii Parsiak V. N. Kherson: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 312 p. (in Ukrainian)
3. Nadtochii I. I. (2023) Rozvytok dualnoi formy nabuttia fakhovykh kompetentsii: orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia ta innovatsiini modeli upravlinnia osvitim protsesom [Development of the dual form of acquisition of professional competences: organizational and economic support and innovative models of management of the educational process]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 1 (53), pp. 44–52. (in Ukrainian)
4. Kramarenko I. S., Irtyshcheva I. O., Nadtochii I. I., Hryshyna N. V., Ishchenko O. A. (2023) Kontseptualni komponenty dualnoi formy nabuttia fakhovykh kompetentsiy u systemi vyshchoi osvity: realii sohodennia ta tekhnolohii implementatsii v umovakh chetvertoi promyslovoi revoliutsii [Conceptual components of the dual form of acquiring professional competences in the system of higher education: current realities and implementation technologies in the conditions of the fourth industrial revolution]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 8, no. 2, pp. 270–276. (in Ukrainian)

5. Tiukhtenko N. (2022) Dilove partnerstvo zakladiv osvity y pidpriemstv v umovakh vprovadzhennia dualnoi formy zdobuttia osvity [Business partnership of educational institutions and enterprises in the terms of implementation of dual forms of education]. *Naukovyi visnyk Polissia*, no. 2 (25), pp. 33–45. (in Ukrainian)

6. Median household income in the United States in 2022, by educational attainment of householder (2024) Statista, 2024. Available at: <https://www.statista.com/statistics/233301/median-household-income-in-the-united-states-by-education>

7. Earnings by educational attainment in USA. (2022) U.S. Bureau of labor statistics. Available at: <https://www.bls.gov/emp/tables/unemployment-earnings-education.htm>

8. Education at a Glance (2023) OECD Indicators. Available at: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e13bef63-en/index.html?itemId=/content/publication/e13bef63-en>

9. Education GPS (2024). OECD. Available at: <https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41766&filter=all>

10. «Pro oplatu pratsi pedahohichnykh, naukovo-pedahohichnykh ta naukovykh pratsivnykiv zakladiv i ustanov osvity i nauky» (2024). Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 10.07.2019. No. 822. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/822> (in Ukrainian)

E-mail: volodymyr.parsyak@nuos.edu.ua